

Byggda förutsättningar för lek

Att översätta kunskap om goda
lekmiljöer till fysisk form genom
gestaltning

Built conditions for play

To translate knowledge of good
play environments to physical
form through design

Kurs: AAHM01:

Examensarbete i arkitektur/
Degree Project in Architecture
LTH; 2023

Författare: Alice Franzon
Examinator: Sandra Kopljär
Handledare: Alva Zalar

Dikt

Av: Alice Franzon

Barn var folket vi svek.
Då vi tog deras land byggd på lek.

Vi in i deras land vi köra. In i deras värd för att förgöra. Vi skrek ”all lek måste bortfaras”.
För här ska en barnförvarings hage angöras.
Hela deras land begravdes under en betongplatta. För att sedan täckas med en gummimatta.

Leken är bångstyrig och fri och låter sig inte fångas. Vi vuxna sa att den som leker, liknar någon som är dyngrak. Ja leken är något sällsynt omätbart, så vi gav den status, struntsak.

I vår vuxna värd byggd på kapitalism, är vi noga att betona, leken ska inte få en endaste krona. Leken kan inte få kapital att växa, så länge du inte fråga en batikhäxa.

Att vi vuxna kan tänka så snett, låt oss lyssna till barnkonfektionen artikel nr. 31:

Barn har rätt till lek, vila och fritid.
Ja, leken är skyddad av lag, så låt oss sluta kalla det en struntsak. Om vi ger leken den yta, tid och respekt den förtjänar kanske vi kommer märka, att den både demokrati och individ kan stärka.

Detta blir för oss vuxna en läxa: leken kan få så mycket mer än bara pengar att växa. Vi vuxna har tabbat bort vår lek, vi stirrade oss blinda på vår klädstorlek. En stor sorg, som satte sig som en klump i vår bröstorg.

Låt oss ändå unna dom som än har, låt barnen leka medan leken finns kvar.

I Lekens land kan så mycket hända, det är en värd där vi inte kan bli underkända. På en sådan plats är det mycket lättare att våga, där brinner vår modiga låga.

I lekensland är allt möjligt. Jag kan bli en urgammal mal, det gör mig varken löjlig eller onormal. Även dom som är blyga, kan som mal högljutt flyga.

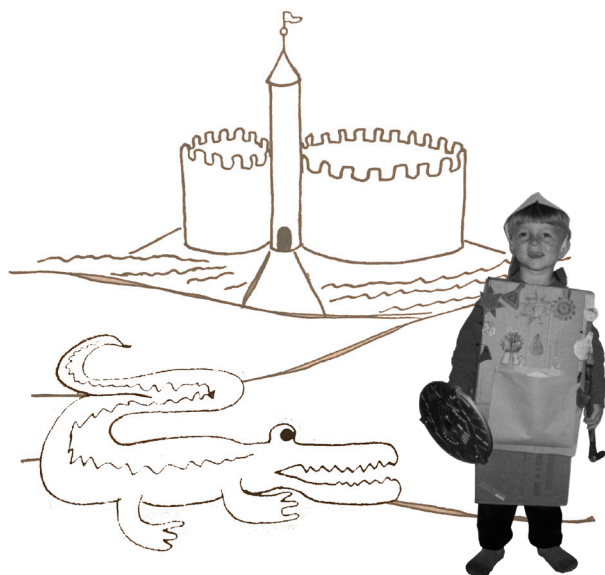
För i leken kan du bli vem du vill, om du inte vill vara mal kan du lika gärna vara en sill.

I leken lär jag känna mig själv, och även dig, då vi låtsas att vi simmar i Göta älv.

Det är i leken jag kan öva på, att bli arg utan att slå. Jag skapar förutsättningar så att jag den vackraste av gåvor kan få, vänskaper som även under vinterhalvåret bestå.

Utforska känslor och tankar, trösta och bli tröstad, i gemenskap skratta. Ja detta är ting som inte går att beskatta.

Men visst kan vi vuxna väl ändå förstå, att leken är full av livnäring, även fast den inte ger skatteåterbäring.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4	Gestaltungs principerna	18
Introduktion och bakgrund	6	Medskapande	20
Metod	8	Frihet och tillit	24
Valet att använda sig av litteraturstudie	8	Mångfald	27
Valet att använda sig av erfarenhetskunskap	8	Respekt och trygghet	32
Utförande av erfarenhetsstudie	9	Lekmiljön i sin kontext	
Kunskapsöversikt: litteraturstudie och erfarenhetsstudie	10	Bevara platsens befintliga identitet och lekvärden	36
Leken är viktig	10	Tillgängliggöra eller gestalta naturens kvaliteter	36
Lekplatsernas värde	10	Lekplatsens kulturella och sociala sammanhang	38
Orsak till lekplatsens bristande gestaltning	10	Diskussion	
Att vara medskapare av miljö och lekredskap	12	Lekens stora användargrupp kan skapa konflikter i gestaltningen	39
Frihet att utforska och tillit till barnets egen förmåga	13	Lekplatser är arkitektur lik annan arkitektur	39
Miljö och ting som lämnar utrymme för barns tankefrihet	14	Slutsats	
Hur skapar man en lekmiljö som är till för alla	16	Höja lekvärdet i den lekplats och lekredskap som gestaltas	40
En lekmiljö även för små barnen	16	Principer som kan vägleda och metod kan inspirera	40
Barn med fysiska funktionshinder	17	Bredda synen på lekelements gestaltning och gestalta dessa i samspel med miljön de ska verka i	40
Lekens grundläggande behov	17	Litteraturförteckning	41

Sammanfattning

Detta är ett undersökande examensprojekt där jag vill översätta kunskap om goda lekmiljöer till fysisk form. I sökandet efter vad som definierar en god lekmiljö har jag formulerat följande frågeställning:

”Hur kan lekmiljöer gestaltas som samspelar med barns fantasi, uppmuntrar tankefrihet, är tillgänglig för alla barn och inte styrande i sin användning?”

Jag har genomfört litteraturstudie och erfarenhetsstudie i form av minnen från min barndom. Den samlade kunskapen har sorterats upp i teman under värdeord. Grupperingarna är följande:

- Medskapande
- Frihet och tillit
- Mångfald
- Respekt och trygghet

Grupperingarna innehåller underkategorier med gestaltande exempel på hur man kan uppnå värdeordets mening i den fysiska gestaltningen. Exempelvis medskapande kan uppnås med lekredskap som tillåter sig att omformas, ett exempel på ett lekredskap som svarar till detta gestaltas i modell och presenteras i bild. De gestaltande principerna är gestaltade kontextlöst, för att visa på generella kvaliteter i lekmiljöer.

Men en lekplats är aldrig kontextlös, och så bör inte heller dess gestaltning vara. Vidare diskuteras principernas betydelse i olika fysiska kontexter.

I arbetet med detta arbete klarnade det mer och mer att lekplatser är arkitektur lik annan arkitektur. En god lekmiljö är så mycket mer än

en platt yta med slumpvis utplacerade lekredskap. Dess gestaltning behöver vara förankrad i sin kontext, ta vara på platsens fysiska befintliga kvaliteter och utgå från dess sociala kontext. Gestaltningen på en lekplats ska självklart svara till besökarens behov. Det är just de behoven jag försöker definiera och gestalta. Med det sagt är besökarna en stor målgrupp, barn och föräldrar. Den väldigt stora målgruppen kan skapa konflikter. Det är en omöjlig uppgift att skapa en specifik yta, rumslighet eller lekredskap som passar alla. För att en lekplats ska kunna gestaltas för alla behövs tillräckligt stor yta för att kunna gestalta en lekplats innefattande en variation i rumsligheter, ytor och en bred i lekredskapens erbjudanden.

Jag hoppas att jag med detta examensarbete kan bidra till att barnens behov tas tillvara på i framtidens arkitektur.

Abstract

This is an exploratory master's thesis, where I want to translate theoretical and empirical knowledge of sound play environments to physical form. In the search of what defines a sound play environment, I have formulated the following question:

"How can play environments be shaped to enhance the interaction with children's imagination, encourage freedom of thought, create accessibility to all children and to ensure that they are not controlling in their use?"

I have performed a literature study and an empirical study based on memories from my childhood. The accumulated knowledge have been sorted into different themes. The group of themes are presented below:

- Co-creation
- Freedom and trust
- Diversity
- Respect and safety

These themes contain underlying principles with portraying examples of how you can meet the theme's essence with physical embodiments of different play environments. For example, co-creation can be met with play equipment that allows itself to be reshaped - and examples of how this principle is depicted is through-out this thesis portrayed with a physical model, presented in a picture. All principles are portrayed without context, to show general qualities in play environments.

However, a play environment is never without context, and neither should it be shaped to be. The importance of these principles in different physical contexts are further discussed.

Through-out this thesis, it became apparent that playgrounds and play environments

consists of architectural elements just as any other architecture. A sound play environment is more than a flat surface with randomly placed play equipment. Its embodiment needs to be anchored in its context, take advantage of the place's existing physical qualities and be based on its social context. The shape of a play environment should also meet the visitor's needs. It is those needs that I try to define and portray. That being said, there are different needs for different target audiences, children and parents - which can create conflicts. It is an impossible task to create a specific space or play equipment to meet each visitor's individual need. In order for a play environment to be designed for everyone, a sufficiently large area is needed to be able to shape a play environment including a variation in spatiality, surfaces and a wide range of playground equipment.

I hope this thesis can contribute to children's needs being taken into consideration in the architecture of the future.

Introduktion och bakgrund

Lek är en övning i att leva, det speglas i vidden av lekens omfång. Leken är en övning i finkänslighet, att läsa av sina kamrater om så bara i de små subtila signar i ansiktsuttryck och kroppsspråk. Trådarna mellan lek och icke lek där våld sker i lekens namn kan vara tunna. Leken kan leda till maktkamper och nederlag, sociala strukturer med tydliga hierarkier. Maktspelet och sociala strukturer i sig själva definieras inte inom ramen för lek men kan lätt födas ur leken.

I den djupaste av lekar är leken en lustfylld upplevelse som präglas av samspel och självförglömmelse, ett tillstånd som ger oss tillgång till våra kreativa förmågor. I den leken är allt möjligt och barnet kan släppa sin egen identitet för att inta en annan roll. Miljön runt omkring barnet blir kulisser för barnets inre bilder och dess element blir rekvisita: barnen blir ryttare, skogsdungen ett stall och pinnen en häst. (Olofsson, De små mästarna. Om den fria lekens pedagogik, 1996, utgivningsår 2013)

Beskrivningen ovan av leken kallas fantasi-lek, där fantasileken sker äger ofta även andra kategorier av lekar rum. Barnet som leker häst hoppar över hinder byggda av pinnar. Barnet är i sin fantasi men i leken konstrueras också ett hinder och när barnet hoppar över det tränar barnet sin motorik.

Oavsett hur stark fantasin är, så ger olika miljöer olika förutsättningar för lek: vissa lek miljöer ger bättre förutsättningar och vissa sämre. (David Ottosson, 2019). Jag vill under detta examensarbete utforska hur de bättre lek miljöerna kan gestaltas för att bidra till att barnens

behov tas tillvara i framtidens arkitektur på ett bättre sätt.

Lek barn emellan bygger på turtagande och lyhördhet. Barnen tolkar varandra och bygger vidare på de andras fantasi. Uppstår inte detta samspel då ett barn i stället är för dominant och inte lyssnar in de andra blir leken lätt tråkig och ointressant. (Olofsson, De små mästarna. Om den fria lekens pedagogik, 1996, utgivningsår 2013)

I teorin kan leken delas upp, olika kategorier av lekar benämns såsom låtsaslek, regellek, konstruktionslek, motorisk lek och så vidare. Men leken är mångsidig och komplex och i praktiken sker ofta flera kategorier av leken samtidigt. (Olofsson, De små mästarna. Om den fria lekens pedagogik, 1996, utgivningsår 2013). Trots att det kan ses som en förenkling att dela upp leken i grupperingar tror jag att det är nödvändigt för gestaltandet av en lek miljö. Grupperingarna blir ett verktyg för att synliggöra de olika behoven i den mångsidiga leken, behov som behöver definieras för att kunna gestaltas.

Den typiska lekplatsen kan i sig beskrivas som dominant då det är miljön som styr barnets lek och rörelser. Precis som man lätt tröttnar på den dominanta lekkamraten tröttnar man fort på den dominanta lekplatsen. Ett typexempel är en lekplats utformad på en platt yta, täckt med gummimatta, inringad av ett staket och med utplacerade lekredskap valda från en katalog. De flesta av dessa prefabricerade lekredskap har visat sig användas i genomsnitt bara några minuter per tillfälle. (Beckman M., 2018). Lek-

platsens utformning signalerar tydligt hur barnet ska integrera med platsen; att man inte ska röra sig utanför staketet, den visar var man ska gunga, var man ska gå upp och var man ska kana ner.

Dessa lekplatser är i första hand utformade för motorisk lek, vilket ger barnen möjlighet till att vara fysiskt aktiva och utveckla sin grovmotorik. Men platsen är färdig och förutsägbar och blir snabbt tråkig när nyhetsvärdet försvinner. (Eva Norén-Björn, 2016). Denna lekplats saknar förutsättningar för djup lek, där barnen själva söker mening i ting och omgivning. Bygglek som sker med löst material eller låssaslek som oftast behöver sin ostördhet finns det inte förutsättningar för i denna klassiska lekplatsbeskrivning.

I de fall lekredskapen är gestaltade för fantasilek är de ofta styrande i sin signal och lämnar inte kvar något utrymme för barnets egen fantasi; i stället erbjuder den exempelvis en hysteriskt clown-glad häst att sätta sig på och det enda barnet kan göra är att gunga fram och tillbaka och leka att den rider.

Barnens rätt till både lek och tankefrihet har världens länder kommit överens om i Barnkonventionens artikel 14 respektive 31. (UNICEF, 1989). Finns det något rum där tankefriheten är mer närvarande än just i lekens rum om vi bara tillåter det? Ingen lek utan tankefrihet och ingen tankefrihet utan lek. Platser som inte är gestaltade för tankefrihet är inte gestaltade för lek, men ändå kallar vi dessa platser för lekplatser.

Leken är livsviktig för individen, men även för samhället. Genom leken lär vi oss samspela med andra, kompromissa och dela med oss. Det är genom leken vi lär känna oss själva, våra kroppar och

vår omgivning och genom leken bearbetar vi våra upplevelser, utvecklar empati, språk, fantasi och mycket mer. Leken bygger trygga individer och demokratiska samhällen. (Magnusson, 2018).

Jag vill i detta examensarbete ta leken på allvar. Det vill jag göra genom att utforska hur man kan gestalta en lekmiljö som likt den lyhörda lekkamraten skapar förutsättningar för samspel. En lekmiljö som stimulerar barnets fantasi, en miljö som låter barnets inre bilder projiceras på den fysiska verkligheten. En miljö som tillåter barnen att vara medskapare av platsen och tar leken på allvar.

Det finns mycket bra skrivet om goda lekmiljöer, men det finns desto mindre goda byggda exempel. Synen av lekplatsen med den clown glada hästen visar oss att kunskapen tycks gå förlorad någonstans på vägen när ord ska bli till fysisk gestaltning. Därav har det varit viktigt för mig att den samlade kunskapen från detta arbete presenteras i text så väl som i gestaltning.

I mitt sökande efter vad som definierar bra lekmiljöer har jag definierat följande frågeställning.

Metod

Studiens syfte är att fånga lekens helhet så gott jag förmår under den givna tidsramen. I ett försök att få med lekens bredd står metoden på två ben:

1. erfarenhetskunskap (minnesbaserad)
2. teoretisk kunskap (litteraturstudie)

Erfarenhetskunskapen består främst av minnen från min egen barndomslek samt minnen från delaktighet och observation av lek i vuxen ålder.

Den teoretiska kunskapsdelen består av litteraturstudier.

Litteraturstudierna och erfarenhetskunskapen har hela tiden stötts och blötts mot varandra, D v s om jag i litteraturen läser att lösa föremål har ett stort lekvärde, ställer jag mig frågan om det bekräftas av min egen erfarenhet av leken, om jag har egna minnen av att de lösa föremålen varit en viktig del i min egen barndoms lek.

Det som i slutänden till största del har tagits med in i gestaltandet är de delar som jag har kunnat förankra i både litteraturstudien och erfarenhetsstudien. Vissa delar har jag inte haft kvar minnen från så som småbarnsleken. Andra delar saknar jag helt egna erfarenheter av så som lek med en funktionsvarierad kropp. I dessa delar har litteraturstudien haft störst vikt, samt en del erfarenhet från arbete med småbarn och barn med funktionsvariationer.

Valet att använda sig av litteraturstudie

Jag har alltid haft ett intresse och fascination för lek så länge jag kan minnas, en längtan tillbaka till mina egna barndomslekar och en beundran av att se på eller vara delaktig i barns lekar. Trots mitt intresse och fascination för leken har jag inte någon djupare faktabaserad kunskap i ämnet - jag inte har bildat mig i ämnet med hjälp av forskning och skrivna texter. Jag såg ett tydligt behov av andras vetande och expertis för att skapa mig en djupare förståelse för leken, och vad som egentligen sker i kropp

och sinne när vi leker och vad är egentligen lekens syfte. Det var därför ett självklart val ett det ena benet i min metod skulle vara litteraturstudier.

Det finns mycket värdefull kunskap att ta del av och lära om leken inom litteraturen, böcker och avhandlingar skrivna av filosofer, psykologer förskolelärare, och så vidare. Jag har läst böcker och forskningsrapporter om lekens platser skrivna av landskapsarkitekter, om leken skrivna av psykologer, lekobservationer om lekens syfte skrivna av forskare, tex lekforskaren Birgitta Knutsson Olsson.

Valet att använda sig av Erfarenhetsstudie

Barn har tillgång till många språk, så som kroppsspråk, skapande språk och så självklart lekens språk. (Eva Norén-Björn, 2016). Hur lyssnar man bäst till lekens språk, jag försökte mig på att fråga mina yngre vänner Maj 5 år och Birk 4 år om dagens lekupplevelser. Det tycktes vara svårt att översätta leken till ordets språk, så mycket som gick förlorat. Det var som att jag hade frågat någon om en stark konsertupplevelse, visst kan man berätta om stämningen, ljuset, instrumenten men att verkligen föra vidare upplevelsen fullt ut tycks inte gå, själen i upplevelsen stannar i tiden och rummet där den upplevdes.

Leken låter sig inte fångas så lätt i ord och text, det är helt enkelt en sådan där upplevelse som är omöjlig att fullt ut konkretisera till bokstäver. I leken finns så mycket själ och känsla. Leken är ett möte i det yttersta nuet med sig själv, andra och miljön.

För att skapa mig en sådan obeskuren bild av leken som möjligt måste den andra delen av metoden på ett eller annat sätt nå nuets upplevelse av leken. För att förlora så lite som möjligt av lekens själsliga upplevelse bör metoden innefatta så få översättningar som möjligt, kortaste möjliga vägen till lekens språk helt enkelt.

Jag landade i att andra delen av metoden ska bestå av erfarenhetsstudie i form av mina egna minnen från barndomens lek.

BESÖK I BARNDOMS MINNES PLATSER

IBLAND I MINNET OCH IBLAND PÅ DEN FYSISKA PLATSEN, SOM HÄR

VAD KÄNDE JAG HÄR?

VAD SKAPADES DEN KÄNSLAN IFRÅN?

Utförande av erfarenhetsstudie

Jag gräver i mina minnesbilder av lekupplevelser, för att väcka minnen till liv besöker jag platser jag lekte på som barn och kollar igenom gamla bilder. Vissa minnesbilder är tillräckligt starka så det räcker med att bara blunda och tänka mig tillbaka för att väcka känslan av leken.

Då jag i vuxenålder besöker platser eller kollar på gamla bilder, gör jag det med mina barnglasögon och försöker finna känslan i den lekssituationen och sedan konkretisera det i ord.

Kunskapsöversikt/ resultat: litteraturstudie och erfarenhetsstudie

Leken är viktig

Leken är varken prestation eller resultat-riktad. Den som leker ägnar sig inte åt någon målmedveten träning, den som leker bara är här och nu i leken. Trots det är leken full av fantastiska ”biefekter”, i leken sker utveckling och den ger mängd av kompetens (Eva Norén-Björn, 2016).

I leken får vi utforska det mänskliga, glädje, skratt, fantasi, ilska, språk, gemenskap. I leken får vi öva på det kroppsliga, balans, bollsinne, koordination, rumsuppfattning, kroppskontakt, kondition, styrka. (Eva Norén-Björn, 2016). Vi får utforska och förstå vår värld med alla våra sinnen, smak, lukt, hörsel och känsel.

I leken övar vi på stora komplexa ting. Vi övar på att förhandla och kompromissa, vi övar på kommunikation, lyssna och tala, läsa av och tolka små subtila ansiktsuttryck och knappt märkbara rörelser i kroppsspråket.

Den utveckling av kroppen och hjärnan som sker genom barns lek lägger grunden för barnens fortsatta utveckling resten av livet. (Beckman M. , 2018)

I rummen där leken sker är det något mycket viktigt som pågår, där sker både kulturarbete, fredsarbete, kroppsarbete, tankefrihet, läkning och mer där till. I rummen där lek pågår, pågår livet. Rum där lek pågår är mycket viktiga rum och bör så behandlas. Att bygga bra möjligheter för lek bör ses som en självklar del i att bygga och stärka en demokrati.

Lekplatsernas värde

Där barn finns bör barnperspektivet finnas. (Eva Norén-Björn, 2016). Att barn får sina egna platser i staden i form av lekplatser är inte en ursäkt för att inte ha barnperspektivet utanför lekplatsen. Att barnperspektivet bör finnas överallt är inte heller en ursäkt för att

inte avsätta specifik yta just för barnen, i form av lekplatser.

Vi är långt ifrån att alla offentliga rum genomsyras av barnperspektivet. Därför har lekplatsen många viktiga värden.

I tätbebyggelse med höga markpriser säkrar lekplatserna barns rätt till utelek. Lekplatserna påminner oss om att lekens värde inte ska försummas på grund av markens ekonomiska värde. Lekplatserna hävdar barnens rätt till en del av ytan. (Eva Norén-Björn, 2016)

Lekplatser säkrar barnens rätt till lekmiljöer eftersom vi inte är där (än) att barnperspektivet och lekmöjligheter genomsyras alla offentliga rum. Det är en specifik mötesplats, där krav på tillgänglighet och säkerhet/trygghet kan garanteras i större utsträckning. Där barnets skala (i jmf med den vuxna) och intressen (också i jmf med vuxnas) kan ges fullständigt utrymme.

Lekplatsen har en viktig social funktion då den fungerar som mötesplats för barn och föräldrar. Lekplatser gör i bästa fall leken tillgänglig för alla, inte minst för de barn med rörelsehinder som har svårt att ta sig ut i naturområden. (Eva Norén-Björn, 2016).

I lekens värld råder de inre föreställningarna över de yttre, vilken kan förleda oss att tro att den fysiska miljöns utformning inte är viktig. Men oavsett hur nära barnet har till sina inre bilder ger den fysiska miljön sämre eller bättre förutsättningar för leken. (David Ottosson, 2019).

Orsak till lekplatsens bristande gestaltning

Att avsätta yta för leken räcker inte, ytan måste också ha ett innehåll i form av högt lekvärde. Många gånger erbjuder buskaget intill lekplatsen ett högre lekvärde en självaste lekplatsen.

Hur hamnade vi där? Lekplatser som saknar förutsättningar för fördjupande lek. (Eva Norén-Björn, 2016). Lekredskap som bara används några minuter åt gången innan barnen tröttnar på redskapens begränsade och styrda användningsmöjligheter. (Beckman M. , 2018).

Lekens låga status och okunskap om dess viktiga biefekter i kombination med höga markpriser

PLATS FÖR MOTORISK LEK

hotar lekens ytor. (Eva Norén-Björn, 2016). År 1999 förändrades den europeiska säkerhetsstandarden för lekredskap och ytan under lekredskapen. Trots att säkerhetsbestämmelser för lekredskap redan var lagstiftade i Sverige sen en tid tillbaka i och med införandet av plan och bygglagen 1987 var det inte förens 1999 med den ändrade europeiska standaren som säkerhetskraven fick genomslag. En av anledningarna till genomslaget var att markägarens eventuella ansvar lyftes vid olycka på deras mark. (Eva Norén-Björn, 2016). Säkerhetsstandarder tillkom för att skydda barn från eventuella olyckor men en bieffekt av hårda säkerhetskrav blev en miljö där barn inte får möjlighet att utmana sin rädsla eller kroppsgränningar. I samband med införandet av plan och bygglagens 1987 togs tidigare rekommendationerna och normerna kring lekplatsens placering, storlek och innehåll bort. Trots att

det inte var lagstiftat utan var rekommendationer och normer hade det haft stort inflyttande i planering och gestaltning av lekmiljöer. Det som nu fanns kvar att hålla sig vid kring lekens rätt till yta var bara formuleringen "tillräcklig stor friyta som är lämplig för lek och utvistelse". (Eva Norén-Björn, 2016).

Med små ytor, säkerhetskrav och okunskap om leken resulterar det i brist på individuellt gestaltade lekmiljöer med stor variation av lekredskap, ytor och rumsligheter. (Eva Norén-Björn, 2016).

Att leken är så viktig del i uppbyggnaden av individer så som trygga samhällen syns inte i gestaltningen av de plaster där leken är tänkt att äga rum. Vi måste ställa högre krav på lekmiljöernas utformning. Om standardiseringar, normer, ointresse och pressad ekonomi inte lämnar utrymme kvar för lekvärdet vad finns då för värde i dessa platser?

Att vara medskapare av miljö och lekredskap

Med små enkla medel kan världens alla ting bli tillgängliga i leken. Det var i skapandet och sökandet jag gav form, en diamant täckt telefon likt Paris Hiltons. Inte hade den varit lika slående lik om jag hade fått den i handen färdig och klar. Antagligen hade jag då upplevt det som en pinne med en glittrig snodd på. Det är i skapandet och sökandet förvandlingen sker. En god lekmiljön bör kunna erbjuda barnet att vara medskapande av ting och omgivning. Det går inte att förutspå vad som just i stunden ska ha det högsta lekvärdet. Idag var det en pinne och en snodd, imorgon något annat. Tillgången till löst material som tillåter barnen att vara medskapare i leken är viktigt. Gamla glasspinnar eller små plastlock kan ha ett mycket högt lekvärde, ting som utifrån kan ses som skräp kan inifrån leken vara så mycket mer. (Eva Norén-Björn, 2016). Större bråte så som gamla däck och plank kan ha ett stort kojbyggarvärde. Detta är ting utan större ekonomiskt värde men som i leken kan få mycket högt lekvärde. Lekmiljöer som innehåller element som kan formas, samlas, skapa, sorteras och byggas med möjliggör för barnet att vara medskapare av sin lekmiljö och dess lekredskap. Element kan vara naturelement så som tex vatten, grus, täckt bark och sand som tillåter sig att flyttas och formas. Naturelement är viktigt ur många aspekter, i buskage kan gångar och rumsligheter skapas. Växligheten tar dock stryk då belastningen blir för hög, som den ofta kan bli på lekmiljöer i storstaden. (David Ottosson, 2019). Kanske för att den många gånger ensam svarar till barnens behov av medskapande i leken. Det finns andra exempel på hur en lekplats genom andra medel kan svara till behovet av medskapande i leken. Ett sådant exempel är bygglekplats, en bemannade lekmiljö där barnen får bygga sina egna lekplatser med skrot och virke på platsen. Den danska landskapsarkitekten C T Sørensen grundade konceptet bygglekplats 1943 efter att han observerat att barnen inte lockas av att leka i de väldesignade lekplatserna. Han såg barnens behov av att vara medskapare i sina egna lekmiljöer. Från det formades konceptet

bygglekplats, en lekmiljö som barnen själva får formge. (Karolina Brandt, 2018).

Bygglekplatsen blev ett populärt koncept och spred sig långt utanför Skandinavien gränser. Dessa lekplatser är än idag mycket populära på många platser, inte minst i Japan där det idag finns 400 bygglekplatser. (Karolina Brandt, 2018). Bygglekplatserna avvecklades i Sverige under 80- och 90-talet dels för att de inte ansågs säkra och kostade för mycket pengar. (Karolina Brandt, 2018).

Barn vill hitta och forma sina egna platser, vilket kan låta som en motsättning mot den planerade lekplatsen som idé. (Eva Norén-Björn, 2016). Men visst kan väl även den lekmiljö som är planerad och mer eller mindre gestaltad av en vuxen överlämna en del av makten att formge platsen åt barnen, bygglekplatsen är ett exempel på det. Likaså är gångar i vegetation och uppradade gamla glasspinnar spår av barnens medskapande på och av platsen.

Frihet att utforska och tillit till barnets egen förmåga

Skogen är på mångt och mycket frihetens lekplats. Ytorna och tingen i skogen är inte designade för att användas på ett förutbestämt sätt, där tillåts barnet tänka fritt hur miljön kan användas, där kan fantasin flöda. I skogen finns också möjligheterna att utmana sin rädsla och utforska sin kropps möjligheter, att klättra lite högre upp i trädet trots att det pirrar i magen. Skogen är frihetens lekmiljö, men skogen är inte designad för säker lek, där finns risker som är svåra för barnen att förutse, en rutten gren som inte håller. Riskerna kan resultera i att vi vuxna inte kan agera uppmuntrande i alla lägen utan i stället kan känna oss tvungna att gå in med den styrande handen och begränsa barnet i sitt utforskande. En styrande hand som tydligt visar att vi inte litar på barnets förmåga att klara det, vilket påverkar självständighet och mod att våga prova. Barn som omger sig av vuxna som uppmuntrar barnet till att prova och låter barnet ta risker har till och med visat sig ha ett tydligt samband till att dessa barn bär på mindre oro och ångest. (Forster, 2013). Gestaltningen av lekmiljöer bör visa på tillit till barnets egenförmåga, tillit till barnets förnuft, riskbedömning och abstrakttänkande.

Lekplatserna är kritiserade för att säkerhetskraven är så höga att möjligheten för barnen att utmana sin rädsla inte finns där. Den generella lekplatsens utformning visar också på en bristande tillit till barnens egen förmåga till abstrakt tänkande. Lekelementen som kommer med en tydlig användnings manual lämnar inget utrymme för barnets tankar och fantasi. Risker och oron för fysiska skador ska tas på största allvar i gestaltandet av lekmiljöer men också vägas mot ett mycket mer svårsmärbart värde nämligen risken att barn som bara har tillgång till de lekplatser vars gestaltningens huvudsyfte är säkerhet med ett lågt lekvärde förlorar möjligheterna att utveckla sin fysik, sin kroppsmedvetenhet, sitt självförtroende och omdöme. Lekmiljön bör kunna erbjuda stegrande fysiska utmaningar så alla barn får möjlighet att utforska sin kropps färdigheter och begränsningar. En miljö som uppmunt-

rar ett varierat rörelsemönster, kana, springa, smyga, krypa, hoppa, klättra och så vidare är en miljö som ger möjlighet till varierade lekar. (Beckman M. , 2018).

HUR HÖGT VÅGAR VI KLÄTTRA. TESTAR VI FÅR VI SE

Miljö och ting som lämnar utrymme för barns tankefrihet

Konventionsstaterna ska respektera barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Så lyder första delen i barnkonventionen artikel nr.14. (UNICEF, 1989).

Lek hör ihop med tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet, ett förhållande som kanske lättast beskrivs med tankar och funderingar i stället för påståenden.

Lekforskaren Birgitta Knutsdotter Olofsson söker relationen mellan dessa ting i frågor och funderingar.

”Barn säger ”Nu är det natt”, blundar och snusar. Så sätter de sig upp och säger att ”Nu var det morgon”. Och det vart morgon. Bröd och vin förvandlas i nattvarden till Jesu lekamen och blod. Kanske är det så att bara den som lekt förstår skillnaden på lek och verklighet, teori och verklighet, myt och verklighet? Kanske är det en utvecklad lek som ger oss den tankens frihet, som leder till nyskapande vetenskap, konst, litteratur och religion?”

Den klassiska lekplatsen är många gånger inte gestaltad för tankefrihet, den kommer med en tydlig och styrande användningsmanual, gunga här, gå här och kana ner där ect. (Beckman D. , 2020). Lekplatser som i huvudsak är designade för motorisklek och i den mån de är designade för fantasilek är fantasin redan formad och given, dessa lekplatser förenklar och rumphugger leken. Om barnen själva får hitta en lekplats så som tex ett snedtak till rutschkana uppmuntras fantasin i leken.

Barn besitter en oändlig fantasi, leken är fantasins rum. fantasi är många gånger så stark att de kan förvandla miljö och ting omkring sig så att det passar in i lekens tema. Trådarna mellan verklighet och fantasi kan bli väldigt tunna i leken, barnet som leker är i lekens medvetandetilstånd. En plast där de inre föreställningarna råder över de yttre. När icke lekande ser ett kaos av kuddar ser den lekande en färfflock.

(Olofsson, De små mästarna. Om den fria lekens pedagogik, 1996, utgivningsår 2013)

Med den vetenskapen kan man fråga sig varför lekmiljöer och lekredskap många gånger är så övertydliga i sitt formspråk.

ROLIGARE ATT ÅKA KANA
PÅ NÅGOT DU UPPTÄCKTE
ATT DET GÅR ATT KANA PÅ
ISTÄLLET FÖR EN RUTCHKANA

EN LEVANDE HÄST,

EN HÄST SOM KAN SVARA
TILL DINA INNRE BILDER
GALOPERA, VILA, ÄTA
VARA LEDSEN OCH GLAD

EN EVIGT GLAD HÄST

... 3 MIN SENNARE HAR JAG TRÖTTNAT

När jag tänker tillbaka på min egen upplevelse av övertydligt formspråk på lekredskap ser en gungande häst framför mig med ett ansikte målat i en clown glatt uttryck. Aldrig var den någonting annat än just en målad clownglad leksakshäst. Stammen på skolgården däremot var en levande häst med ett brett känsleregister.

Hur skapar man en lekmiljö som är till för alla

En bra lekmiljö är så mycket mer än fristående lekredskap placerade på en yta, det är en stor variation av rumsligheter och ytor som möjliggör olika lekar och rörelsemönster utan att preciseras hur platserna ska användas. En lekmiljö som innehåller ytor, rumsligheter och lekredskap som passar för olika sinnesstämningar, olika behov, olika åldrar och olika kroppsliga förutsättningar.

Att skapa platser som passar olika tillfälliga behov och sinnesstämningar och olika personligheter kan man i grova drag också generellt säga skapar en bättre miljö för barn med visa kognitiva funktionsvariationer.

Exempelvis är de skyddande rummen som skapar ostördhet inte bara ett viktigt inslag för låssaslek utan också ett viktigt rum för vissa barn i allmänhet, inte minst de med perceptionssvårigheter kan ha stort behov av ostördhet och behöver ges möjligheten att ta skydd från kaotiska miljöer så som miljöer med mycket intryck och många människor. För de barnen kan en skyddande rumslighet vara viktigt. (Landskapsgruppen, 2012)

En lekmiljö för de små barnen

Småbarnsleken har specifika behov. Det kan tex vara behov av att leka under/vid/i närheten av en vuxen. Små utmaningar kan lätt upplevas stora. Små barn leker gärna bredvid stora barn men inte nödvändigtvis med dessa. Tittutleken är en av de första lekarna och bör uppmuntras vid en lekmiljö för de små barnen, tex med möjlighet att gömma sig och titta fram. De yngre barnen har ofta större behov av att utforska med sinnen, känna med händerna, loka smaka element som lera, sand, vatten, blommor olika strukturer på ytor ect är passande för småbarnslek.

I GARDEROBEN FÅR MAN LEKA OSTÖRT

UTFORSKA LERAN MED HELA HELA KROPPEN

Barn med fysiska funktionshinder

Arbetssterapeuten Maria Prellwitz har i sitt forskningsarbete bland annat intervjuat barns och föräldrars upplevelse av lekplatsers tillgänglighet – eller rättare, brist på tillgänglighet för barn med fysiska funktionshinder. Maria beskriver att en av lekplatsens mycket viktiga funktioner är den sociala. Lekplatsen är en mötesplats för barn och många barn utan funktionsnedsättning beskriver lekplatsen som ett ställe de kan komma bort från de vuxna, hitta en egen liten plats där man kan sitta och prata hemligheter med sina jämnåriga. (Prellwitz, 2019)

För barn med funktionsnedsättning ser historien om lekplatsen ofta annorlunda ut. I vissa fall är det fysiskt omöjligt för barnen med funktionsnedsättning att ens kunna ta sig in på lekplatsen, tex lekplatser vars underlag är sand är det ofta helt omöjligt för det rullstolsburna barnet att ta sig dit. De funktionsnedsatta barnen delar inte bilden av att lekplatsen är en plats där man kan komma undan de vuxnas blick. Tvärtom är de funktionsnedsatta barnen ofta beroende av de vuxnas hjälp för att kunna leka på en lekplats. (Eva Norén-Björn, 2016). Barn med funktionsnedsättning är en stor grupp med vitt skilda behov, det finns därför många aspekter att ta med i beräkningen vid ett gestaltande av en tillgänglig lekplats. Det blir en omöjlig uppgift att designa en lekplats där alla kan finna utmaningar och samtidigt att allt är fysiskt tillgängligt för alla. I handboken om universal design beskrivs det mer görbara förhållningssättet att ”allt kan inte bli fysiskt tillgängligt för alla men allt ska vara socialt tillgängligt på en lekplats” (Eva Norén-Björn, 2016).

Lekens grundläggande behov

Det finns vissa grundläggande behov för att leken ska fungera bra. Det är tex lekens behov av tid, inte minst för låtsasleken. För att möjliggöra låtsasleken behöver barnen behov av att vara ostörda och samtidigt trygga. De vuxna bör pendla mellan att låta barnen vara ifred i leken och att visa intresse och delaktighet i leken. Det kan man göra genom att visa leken respekt och vara delaktiga utan att styra leken.

TRYGGT MED EN VUXENS NÄRVARO

Detta leder oss till gestaltningens principer, Principerna

I lekens värld kan rum och ting förvandlas, vilken kan förleda oss att tro att den fysiska miljös utformning inte är viktig. Men oavsett hur nära barnet har till sina inre bilder ger den fysiska miljön sämre eller bättre förutsättningar för leken. (David Ottosson, 2019). I ett försök att förstå hur de bättre förutsättningarna för lek gestaltas har jag med grund från mina litteraturstudier och erfarenhetsstudier definierat fyra princip värden som grund för en bra lekmiljö. Principerna är målet, och under rubrikerna förslag på hur man kan jobba med gestaltningen för att nå dit. De fyra principerna med dess underrubriker som jag har tagit fram som stöd för en god lekmiljö är följande:

Medskapande

- Naturliga element som kan formas, samlas, byggas med ect
- Ting utan ekonomiskt värde men med lekvärde
- Lekredskap som tillåter barnet att vara medskapare

Frihet och tillit

- Tankefrihet, lekredskap med olika användningsmöjligheter
- Möjlighet att utmana sin rädsla

Mångfald

- Tillgängligt för barn och föräldrar med olika fysiska funktionsnedsättningar
- Platser för olika behov, för olika personligheter och kognitiva funktionsnedsättningar.
- Stort åldersspann, även plats för småbarnslek

Respekt och trygghet

- Förutsättningar för tid, vuxnas närvaro
- Vuxnas delaktighet i leken
- Förutsättningar för ostördhet, skyddade rum för låssaslek

De fyra principerna har jag definierat som grundstenar, värdeord för att leken ska utvecklas och blomstra. Under varje värdeord följer sedan ett antal konkretiserade exempel på hur man kan jobba med gestaltningen för att den fysiska lekmiljön ska svara till värdeorden. Principerna beskrivs i text och gestaltas i modell, för att visa på exempel hur principerna kan omvandlas från det skrivna ordet till fysisk gestaltning.

ATT FÅ SKAPPA SINA EGNA
LEKSAKER, ATT GE TING
FORM OCH MENING
I FANTASIN, EN
PINNE BLIR EN
TELEFON

DEM BÄSTEMER VAD SOM ÄR
VÄRDEFULLA LEKELEMENT?
SKRÄP KANSKE DEN VUXNA
SAGER, MEN I LEKEN VAR DET
EN ORM

MEDSKAPANDE

ATT SKAPPA OCH
FORMGE SIN EGEN
PLATS, EXEMPELVIS
EN SNÖGROTTA

ATT FÅ UTMANNA
SIN RÄDSLÅ
KLÄTTRA
HÖGT
UPP I
TRÄDET.

FRIHET OCH TILLIT

TANKEFRIHET, DEM BÄSTEMER
HUR MÅNSKA INTRAGERA MED
TING OCH MILJÖ, DEM BÄSTEMER
ATT MÅNSKA HOPPA PÅ EN
STUDSMATTA ISTÄLLET FÖR ATT
PYNTA DEN OCH DÅNSA RUNT DEN

DEM KAN LEKA
VART? HUR
HÅLLER
LEKMILJÖN
VISSA BARN
UTTANFÖR

MÅNGFALD

SAKNAR EGEN
ERFARENHET

FINNS DET YTOR
PLATSER FÖR OLIKA
BEHOV? DENNA GÅNG
SYNNAS OCH HÖRAS EN
ANNAN GÅNG DET
MOTSATTA

ATT HA TID PÅ
SIG ATT LEKA
MED EN VUXNAS
NÄRVARO,
EXEMPELVIS
ATT LEKA INTILL
PAPPA SOM
JOBBAR

RESPEKT OCH TRYGGHET

ATT BYGGA BAND GENOM LEKEN
ÄVEN TILL DEN VUXNA,
PAPPA OCH JAG LEKER GUBBAR

FÅ LEKA I FRED I GÅRDEROBN
BLIR LEKEN INTE STÖRD

Medskapande

Principen ”Medskapande” beskrivs i tre områden: naturliga element som kan formas, samlas, byggas med, ting utan ekonomiskt värde men med lekvärde och lekredskap som tillåter barnet att vara medskapare.

Att barnen ges möjlighet att integrera och vara medskapare i sin egen lekmiljö är viktigt. (Beckman M. , 2018). Löst material av olika slag tillåter barnen att vara medskaparen av miljön och har därför ett mycket högt lekvärde, det kan formas, samlas, skapa, sorteras och byggas med. (David Ottosson, 2019).

VÄXLIGHET, SAND, GRUS, VATTEN

Naturliga element som en del av gestaltningen, vatten, grus, sand och växlighet

Naturens lösa föremål finns i oändliga former, löv, sand, vatten, grus, blad, frön, pinnar och så vidare. De är dessutom abstrakta i sin natur och icke styrande i sina användningsmöjligheter. Dessa ting ger makten och friheten att användas efter barnets behov i leken.

Utöver att de naturliga föremålen kan formas i barnets hand, tex vattnet blir grunden i soppan, löv, blommor och knoppar smulas ner och blir dess ingredienser så ändrar även dessa ting form och utseende med årstid och väder. Vattnet forsar fram när det regnar och blir till stilla is när det är kallt, löven ändrar färg, faller

och blåser omkring, blommorna får knoppar, står i blom och sedan vissnar. De naturliga elementen skapar liv till lekmiljön, en lekmiljö som är i förändring med årstiderna är i kontakt med naturen.

Vatten och olika underlag som tillåter sig att flyttas och formas så som sand, barkflis och grus kan lätt användas i en offentlig lekplats. Växligheten däremot slits på offentliga lekmiljöerna, främst slits träd, buskar och gräs. Växlighet bör väljas noga efter slittålighet och dess lekvärde. Utöver att växlighet erbjuder löst material till leken kan det även agera rumsbildande. Buskage där barnen kan skapa gångar och hitta rumsligheter i är av högt lekvärde. (David Ottosson, 2019).

UTAN EKONOMISKT VÄRDE MEN MED LEK VÄRDE

Tillfälliga element som förs till platsen med jämna mellanrum utan ekonomiskt värde men med lekvärde, stockar, gamla däck och annat ofarligt skrot

När jag besökte en lekplats i Stockholms innerstad la jag märke till att träbitarna som var målade som kakor och tårter var fastspikade och träbiten som föreställde ett kreditkort satt fast i kiosken via en kedja. En tråkig nödvändighet som direkt drar ner lekvärdet. Men måste saker försvinna, hur kan alternativa lösningar se ut för den obemannade offentliga lekmiljön? Ett alternativ kan vara kommunen med jämna mellanrum fyller på med lösa föremål utan något direkt ekonomiskt värde. Ett lågt ekono-

miskt värde behöver inte stå i motsats till ett högt lekvärde. Rör, gamla däck, plywoodbitar, stockar och så vidare kan ha ett stort lekvärde. Bygglekplatsen har delar som kan användas även i den obemannade lekmiljön. Att med jämna mellanrum fylla på lekmiljön med ofarligt skrot, kan skapa stort lekvärde och en varierad lekmiljö.

I gestaltandet av denna princip har jag lagt till en trästomme. Trästemmen blir ett kompletterande element för de delar som bygglekplatsen erbjuder som den obemannade lekmiljön inte kan erbjuda. Ett byggt element likt stommen kan självklart inte ersätta tillgången på verktyg och en vuxens kunskande och hjälpanande i bygget som erbjuds i den bemannade bygglekplatsen. Men trästemmen förenklar byggandet utan tillgång till såg, spik och en vuxens kunskande.

LEKREDSKAP SOM TILLÅTER MEDSKAPANDE

Gestaltning av lekredskap som tillåter barnet att vara medskapare

De traditionella lekredskapen är ofta styrda i sin användning och jar fokus på motorisk lek. Barnets möjligheter till interaktion med dessa lekredskap är ofta begränsade. (Beckman M., 2018). Lekredskapen är övergestaltade, med en specifik användningsmöjlighet, ett rätt sätt att användas på. Kan lekredskapen i stället gestaltas på ett sätt så att de kan användas på många olika sätt och dessutom överlåta en del av gestaltningen åt barnen?

Denna princip handlar om att bredda lekredskapens erbjudanden i form av lekredskap som erbjuder interaktion och medskapande. I gestaltningen av principen har jag designat ett lekredskap med långa vävda remsor i en stomme, med remsorna kan barnen formge sina egna rumsligheter. Ett lekredskap som lockar till interaktion och är föränderlig. Det går att skapa större rum för många, fler rum, ett litet rum för en eller exempelvis skapa en rutschkana av en remsa i stommen som i exemplet. Ett sådant lekredskap erbjuder mer än bara motorisk lek, med möjligheten till denna typ av interaktion inbjuder lekredskapen även till bygglek och fantasilek.

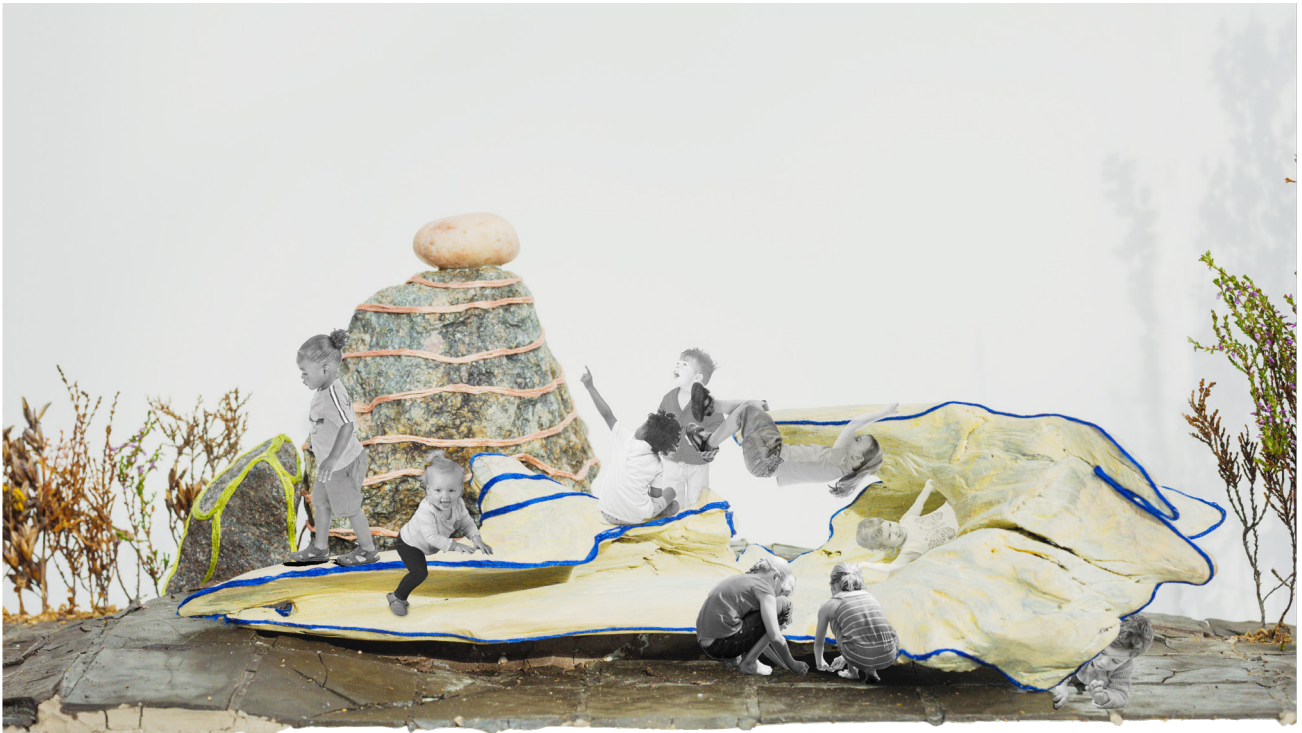
Frihet och tillit

Principen ”Frihet och tillit” beskrivs i två områden: Tankefrihet, lekredskap med olika användningsmöjligheter och utmana rädslan. Barnen känner sig trygga när vi visar dom tillit till deras förmåga att leka. (Olofsson, De små mästarna. Om den fria lekens pedagogik, 1996, utgivningsår 2013). Med den tilliten kommer frihet att utmana och utforska sin kropps begränsningar och möjligheter. Tillit att tro på barnets förmåga till abstrakttänkande, att barnet själv kan se och avgöra hur de använder sig av lekredskap i leken. En god lekmiljö bör både skapa förutsättningar för barnet att utforska sin kropps möjligheter och uppmuntras till tankefrihet.

Frihet är ett stort begrepp och skulle kunna innefatta många av de andra rubrikerna, inte minst medskapande är i allra högsta grad också frihet.

Definitionen av frihet i denna kontext syftar till att lekmiljön bör ge barnet frihet att röra sig fritt och inte styra barnet i hans rörelse eller fantasi, lekmiljön bör visa på tillit till barnets egenförmåga att till abstrakt tänkande och barnets förmåga att avgöra risker.

ABSTRAKTA LEKREDSKAP MED ÖÄNDLIGA LEKMÖJLIGHETER

Tankefrihet, lekredskap med olika användningsmöjligheter

Barn besitter en oändlig fantasi, den visar sig inte minst i leken. Barnens fantasi är många gånger så stark att de kan förvandla miljö och ting omkring sig så att det passar in i lekens tema. Trådarna mellan verklighet och fantasi kan bli väldigt tunna i leken, barnet som leker är i lekens medvetandetilstånd. En plats där de inre föreställningarna råder över de yttre. När icke lekande ser ett kaos av kuddar ser den lekande en fårflock. (Olofsson, De små mästartarna. Om den fria lekens pedagogik, 1996, utgivningsår 2013).

En lekmiljö och dess redskap bör formges så att de på bästa sätt agerar duk till de inre bilderna att projiceras på. En lekmiljö och dess redskap ska inte styra sinne eller kropp till rörelse eller tanke utan i stället stimulera tankefrihet och rörelsefrihet.

Min tolkning är att lekvärdet skapas genom att skapa en varierad lekmiljö med lekredskap med olika skalor och former och platser med olika kvaliteter. En miljö där det är lätt att se många användningsmöjligheter utan att vi precis planerar och definierar hur dessa ska användas.

Utmana rädslan

Ett brett och fritt rörelsemönster ger möjlighet att utmana sin rädsla och utforska sin kroppss möjligheter och begränsningar. Det bör finnas frihet att expandera leken, skapa större och större rörelsemönster från den trygga punkten. En gestaltning i att söka balansen mellan en miljö som inte utsätter barnet för onödiga risker men samtidigt ger barnet möjligheter att utmana sin rädsla och utforska sin kroppss möjligheter.

Lekelement som tillåter leken att vara äventyrlig och ge en känsla av riskfylldhet under säkra förhållanden.

Ett rörelsemönster som låter barnet växa i utmaningar och en bredd på rörelsemönster som skapar förutsättningar för en bredd på fantasilekar.

Det är tex lättare att gå in i rollen som apa om kroppen ges möjlighet att klättrar likt en apa.

UPP PÅ SVINDLANDE HÖJDER OCH NER I LÄSKIG MÖRK GROTTA

Mångfald

Principen ”Mångfald” beskrivs i tre områden: Tillgängligt för barn och föräldrar med olika fysiska funktionsnedsättningar, platser för olika behov, olika personligheter och kognitiva funktionsnedsättningar och stort åldersspann, även plats för småbarnslek.

Det finns många olika aspekter i att skapa en inkluderande lekmiljö. Lekplatsen är en plats för barn och lek, barn är lika lite en homogen grupp som en grupp vuxna och lek är ingen lätt definierad aktivitet.

Lekplatsen är en plats där alla barn ska känna sig välkomna. Barn med olika personligheter och olika behov för stunden, barn i olika åldrar och barn med olika funktionsvariationer. Barn med funktionsvariationer är inte heller en homogen grupp. Bara inom gruppen fysiska funktionshinder är behoven vilt skilda, olika varianter av rörelsehindrade, synskadade, hörselskadade ect. (Eva Norén-Björn, 2016)

SANDBORD/GRUSBORD/LERBORD/VATTENBORD ECT
SÅ ATT ÄVEN DEN SOM ÄR RULLSTOLSBUREN KAN INTRIGERA MED MARKEN

Tillgängligt för barn och föräldrar med olika fysiska funktionsnedsättningar

I en av de tidigare principerna beskrev jag att lek miljön bör kunna erbjuda stegrande fysiska utmaningar så alla barn får möjlighet att utforska sin kropps färdigheter och begränsningar. Detta innebär också att alla inte kommer ha det fysiska förutsättningarna för att göra allt i lek miljön, oavsett om det beror på barnet inte är tillräckligt stort och starkt, inte vågar eller har en fysisk funktionsvariation som gör det omöjligt för barnet att klättra och hoppa. Denna princip handlar om att göra lek miljön tillgänglig för barn med motoriska funktionsvariationer.

Hur skapas en lek miljö som trots att alla inte kan göra allt upplevs som inkluderande. Jag har valt att definiera tillgänglighet med ordet delaktighet. Alla kan inte göra allt i lek miljön men alla ska ges möjligheten att vara delaktiga i lekens alla rum och uppleva miljöns element på olika sätt efter egen förmåga. Dvs barnet som är rullstolsburet kan inte klättra i trädet och sitta i trädkronan men det barnet ska kunna nå fram till trädet och vid trädets stam ska det finnas en plast där hen kan uppleva trädkronan från marken, och vara en del av leken som sker runt trädet eller uppleva leken efter egen förmåga. Barnet i rullstol kan inte heller hoppa i vattnet men hen kan nå fram till vattnet, kanske skvätta vattnet med fingrarna och på så sätt uppleva vattenleken.

Barn med olika lekförmågor bör kunna leka på samma plats, det ska inte vara en yta anpassad för de barnen med rörelsehinder och en för de barnen som har mycket utvecklad motorik. Studier har visat att barn med funktionsnedsättning leker mindre än det genomsnittliga barnet, och när de leker, leker de ofta ensamma. Ojämlig lek är många gånger orsakat av den fysiska miljön, tillgången på bra lek miljöer är många gånger bristande för barn med funktionsnedsättning. Att känna sig delaktig i aktiviteter så som lek är mycket viktigt för vår utveckling och välbefinnande, det ger oss en känsla av att vara en del av samhället. (Fagerlind, 2019)

Barnkonfektionen artikel 23 innefattar bland annat att barn med funktionsnedsättning ska ges de förutsättningar som krävs för att möjliggöra barnets aktiva deltagande i samhället. (UNICEF, 1989)

En del av att tillgängliggöra handlar om val av markläggning. Sandytor har visserligen ett större lekvärde än små sandlådor men något som bör tas i beaktning vid planeringen av stora sandytor är framkomligheten för den rörelsehindrade. Sand är inte ett optimalt underlag för den rörelsehindrade och ännu mindre för den rullstolsburne. Inte heller är sanden på marken tillgänglig för den rullstolsburne att leka med, detta kan lätt lösas genom att höja upp delar eller hela sandlådan till ett sandbord. (Eva Norén-Björn, 2016).

OLIKA BEHOV

Platser för olika behov, för olika personligheter och kognitiva funktionsnedsättningar

Platser för olika behov, för olika personligheter och kognitiva funktionsnedsättningar. Att skapa platser som passar olika personligheter och behov är också att skapa en lek miljö som inkluderar barn med olika kognitiva funktionsvariationer.

Vissa barn, inte minst de med perceptionssvårigheter kan ha större behov av ostördhet och

skydd från kaotiska miljöer så som miljöer med mycket intryck och många människor. För de barnen kan en skyddande rumslighet vara viktigt. (Landskapsgruppen, 2012).

Andra barn vill synas, höras och showa loss, då ska dom ha en plats för det lika väl som de barn som vill dra sig undan och ha lugn och ro ska ha en plats för det. De barn som har mycket energi i kroppen ska kunna springa hoppa och klättra. En bra lek miljö bör innehålla rumsligheter, ytor och lekredskap med olika karaktär som passar sig för olika sinnesstämningar och behov.

Plats för småbarnslek

Leken börjar tidigt i barnens liv. Barnet utforskar kropp och omvärld genom leken. När barnet bara är några veckor gammal och börjar upptäcka värden, förstå hur sin kropp sitter ihop med fingrar och tår. (Granberg, 2004). Söka socialt samspel med blickar och ljud. Leken är de småbarnens uttrycksform och källa till lärdom om människor som föremål. De små barnen behöver en yta som är specifikt anpassade till deras specifika behov. Upp till tre års ålder är barnens trygghetskänsla beroende av fysisk närheten av en närstående vuxen och att den vuxna håller sig mycket nära barnet. Småbarnslek är tex tittutlek, lek med sand, olika sinnesupplevelser, mjuka, släta föremål/ taggiga hårda föremål, kladdiga likt geggamoja, (upptäcka med kroppen, känna, smaka, lyssna), ljud, rinnande vatten. Lek element som möjliggör till samspel mellan vuxna och barn. Efter treårs ålder är det flesta barns trygghetskänsla inte lika beroende av att den vuxna är lika nära. Efter tre år är det i stället viktigt för barnet att veta vart den vuxna befinner sig. Då barnet vet vart den vuxna finns kan den vila i att den kan ta kontakt med den vuxna om det skulle behövas. Det är därför viktigt med olika nivåer på lekredskap bredvid varandra och variation i lekelement på en samlad yta vid den vuxna. (Eva Norén-Björn, 2016).

KONTAKT MELLAN OLIKA ÅLDRAR

Respekt och trygghet

Principen ”Respekt” beskrivs i tre områden. Förutsättningar för tid, vuxnas närvaro, vuxnas delaktighet och visat intresse för lek och förutsättningar för ostördhet, skyddade rum för låssaslek.

Den vuxna bör inte klampa in och störa i leken hur som helst. De bör visa intresse och nyfikenhet och framför allt avsätta tid. Att visa respekt för leken kan också vara att som vuxen visa sitt intresse för leken. Det krävs också av barnen i lekmiljön förstår att hen inte kan klampa in hur som helst i någon annans lek. Gestaltningen kan uppmuntra och underlätta för att respekten gentemot leken ska uppstå.

Lekmiljö kan inte enbart genom sin gestaltning ge leken ostördhet, trygghet, tid och visat intresse. Lekmiljön kan dock vara gestaltad så att så många förutsättningar som möjligt finns att ge leken respekt i form av tid och ostördhet och en gestaltning som uppmuntrar till delaktighet. ostördhet, trygghet och visat intresse.

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ATT STANNA LÄNGE

Förutsättningar för tid, vuxnas närvaro

En av de viktigaste aspekterna för leken är tid. Leken är skör och ömtålig, den är flyktig och blir lätt störd (Olofsson, De små mästarerna. Om den fria lekens pedagogik, 1996, utgivningsår 2013). Barnen behöver få tid till sin lek för att ges möjlighet att komma in i lekens "flow". Vi vuxna bör visa leken respekt genom att ge den ostördhet, tid och ibland även vår delaktighet. Den leken som blir mest lidande av tidsbrist är fantasileken, den är skör och behöver tid för att byggas upp. (Beckman M. , 2018). För

att barnen ska få möjlighet att upprätthålla sig i lekmiljön länge måste det finnas en vilja hos den medföljande vuxna att också vilja upprätthålla sig på platsen. Lekmiljön bör därför vara trivsamt och tilltalande även för de vuxna. Platsen bör också kunna svara till de praktiska behoven för att vistas på platsen en längre stund, offentlig toalett, bord och stolar för att kunna äta medtagen mat. Skuggiga och soliga platser och platser som skyddas från väder och vind.

Vuxnas delaktighet och visat intresse för lek

Barn emellan bygger relationer i leken, likaså byggs relationen mellan barn och vuxen då de leker ihop. Att leka med sitt barn stärker relationen till barnen och leder till att konflikter och bråk med barnen minskar. (Bidö, u.d.). Att barnet känner sig trygg är grunden för att gå från verklighet till fantasi, och ge sig hän till leken. Trygghet är grunden till utforskande så som till lek. (Trygghetens betydelse i förskolan - Innebörden av begreppet trygghet, 2014). En viktig del för att barnen ska känna sig trygga är den fysiska närheten av en trygg vuxen. Lekredskap som uppmuntra vuxna till delaktighet skulle kunna vara en gunga där man gungar ihop i stället för att den vuxna står bakom och puttar. Lekredskap i olika storlekar som signalerar att även stora kroppar är välkomna till aktiviteten. Rumsligheter som skyddar låtsasleken från omvärlden är viktigt för barnen och kanske att den vuxna också vågar ge sig hän i leken då den är skyddad från andra vuxnas blick.

GUNGA IHOP

Förutsättningar för ostördhet, skyddade rum för låtsaslek

I låtsasleken är ostördheten extra viktig, barnet riktar sitt fokus inåt, de inre omständigheterna råder över de yttre. Blir då verkligheten för påträngande är det ett störningsmoment i leken. Det är inte konstigt att leken kräver denna ostördhet då leken kräver hög grad av koncentration. Under låtsas leken är det mycket som ska hållas i minnet, vem man själv är i leken, alla andras roller och vad ting och miljö runt omkring en är. (Olofsson, Den fria lekens pedagogik : teori och praktik om fantasileken, 2017).

Leken är skör och måste skyddas från att bli störd. (Olofsson, De små mästarerna. Om den fria lekens pedagogik, 1996, utgivningsår 2013). Lekmiljön behöver platser där leken kan ske ostört.

Då barnet har ett val av plats dom ska leka på ser man att dom ofta väljer ostörda platser så som, under bord, i buskage under trappor och så vidare”. (Olofsson, Den fria lekens pedagogik : teori och praktik om fantasileken, 2017).

En lekmiljö behöver kunna erbjuda dessa skyddade rum där leken kan ske ostört. Att skapa platser där de som leker inte är betraktade

kanske även resulterar i att de vuxna vågar ge sig hän även i låtsasleken. För vem vill gå in i rollen som arrogant padda när en annan pappa står bredvid och glor.

För att undvika att leken blir störd i onödan är det också viktigt att ha i beaktningen hur den som kliver in i lekmiljön gör detta på ett respektfullt sätt. Då någon utifrån, barn som vuxen kommer inhopande in i en pågående lek är det vanligt att leken avslutas, och det kan vara svårt för barnen att hitta tillbaka in i leken igen. (Olofsson, Den fria lekens pedagogik : teori och praktik om fantasileken, 2017). Ett sätt att undvika detta inklampande i lekens svär kan vara att utforma lekmiljön på ett sådant sätt att den nya besökaren möts av leken långsamt. I många lekplatser är miljön utformad på ett sätt att besökaren helt plötsligt klampar in mitt i lekens känsliga svär. I stället kan lekmiljön gestalta så att den som inträder in i den närmar sig leken långsamt, där ett sinne blir påkopplat i taget, först hör man leken, men ser den inte, sedan kanske man anar lekande barns skuggor, ser spår från leken, former i sanden osv. Förhoppningsvis kan detta långsamma mötande av leken skapa en respekt hos besökaren och ett förnuft att förstå när leken är känslig och inte mår bra av intrång.

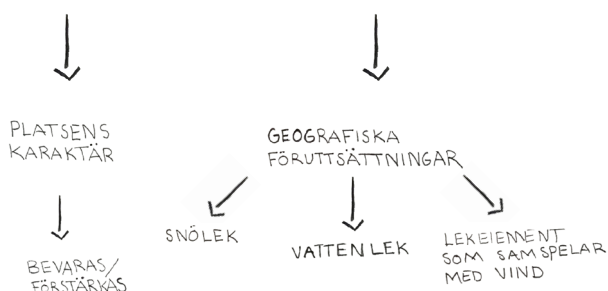
Lekmiljöns kontext

De gestaltande principerna är gestaltade kontextlöst, för att visa på generella kvaliteter i lekmiljöer. Men en lekplats är aldrig kontextlös, och så bör inte heller dess gestaltning vara. Vissa av principerna är kanske mer eller mindre relevanta i olika sammanhang.

Bevara platsens befintliga identitet och lekvärden

Har den befintliga platsen redan lekvärden som den är, och hur kan en gestaltning bevara och bygga vidare på dessa. Gestaltningen bör ta vara på, bygga vidare och inspireras av platsens karaktär. Bär platsen exempelvis på en mystik, hur kan den bevaras och förstärkas genom gestaltningen med markmodellering, planteringar och byggda element? (Beckman M., 2018). Vad har platsen för geografiska förutsättningar i form av väder. Är lekplatsen belägen i ett regnigt område, hur kan det tas om hand i gestaltningen i form av vattenlek? Är lekplatsen belägen i norr med snö och is en stor del av året, hur kan det tas om hand i gestaltningen? Är det en plats som är utsatt för mycket vind hur kan man skydda sig mot vinden men kanske också lekelement som tar tillvara på vinden också vidare.

PLATSENS IDENTITET OCH
GEOGRAFISKA FÖRUTSÄTTNINGAR

Tillgängliggöra eller gestalta naturens kvaliteter

Många av principerna värde finns redan i naturen, medskapande i form av kojbygge av pinnar, skyddade rumsligheter i ett buskage, möjlighet att utmana sin rädsla i klättrandet på berg och upp i träd och så vidare.

I grova drag kanske man kan dela upp principerna i grupperingarna tillgängliggöra naturen och gestalta naturens kvaliteter. I de fall en lekplats planeras på en stor yta med variation i natur och topografi kanske fokus handlar om att gestalta förutsättningar för mångfald samt att kunna ge leken tid. Sitter grenarna med långt mellanrum så bara dom stora barnen når upp till första grenen? Är bergen så branta så bara de stora barnen kan klättra på dom, hur kan man med gestaltningen tillgängliggöra klättring på berg och i träd för de yngre barnen? Hur kan man med gestaltningen bevara naturen och samtidigt tillgängliggöra den för de som exempelvis är rullstolsburna eller synskadade?

I de fallen lekplatsen planeras på en mindre yta och utan befintliga lekvärden i form av natur med olika erbjudanden blir självklart gestaltningens arbetet något helt annat. Här tillförs naturens kvaliteter i planerad form. Det kan göras genom anlagd natur men också genom byggda rumsligheter och lekredskap. Man kan fråga sig om de byggda elementen fyller någon som helst funktion när de gestaltar naturens kvaliteter.

Man kan fråga sig vad poängen är med de principerna som syftar till att gestalta naturens kvaliteter, varför inte bara anlägga natur i stället? I mitt arbete med gestaltandet av principerna kom jag fram till följande:

Då man kompletterar med byggda element kan man uppnå liknande kvaliteter som i naturen men på en mer komprimerad yta. Samt att dessa från början kan gestaltas med ett tillgänglighets och säkerhets tänk. De byggda elementen kan också avlasta naturen från slitage.

NATURENS LEKVÄRDE

TILLGÄNGLIGGÖRA NATURENS KVALITEÉR

+ SKYDDA NATUR OCH
BARN

GESTALTA NATURENS KVALITEÉR

+ LÄGGA TILL NATUR

GESTALTA EN LEKMILJÖ

HÄR ELLER DÄR

EXEMPEL PÅ PLATS MED
MYCKET BEFINTLIGT LEKVÄRDE

PLATSEN UPPFYLLER MÅNGA AV
PRINCIPERNA SOM DEN ÄR I SIG SJÄLV
MEN...

EXEMPEL PÅ PLATS MED
MYCKET LITE BEFINTLIGT LEKVÄRDE

PLATSEN UPPFYLLER FÅ AV PRINCIPERNA
SOM DEN ÄR I SIG SJÄLV

SÄKERHET

RUTNA KVISTAR, HALA BRANTA BERG ECT.

VEM ÄR NATUREN TILLGÄNGLIG FÖR?

KAN DEN MED FYSISKA FUNKTIONSHINDER
TA SIG FRAM OCH LEKA?

VAD HAR DE SMÅ BARNEN FÖR
LEKMÖJLIGHETER

→ EXEMPEL: VILKA NÅR UPP TILL
TILL TRÄDETS FÖRSTA GREN

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR TID

TILLGÄNGLIG TOALETT, VÄDERSKYDD

GESTALTA

MEDSKAPANDE

FRIHET OCH TILLIT

MÅNGFALD

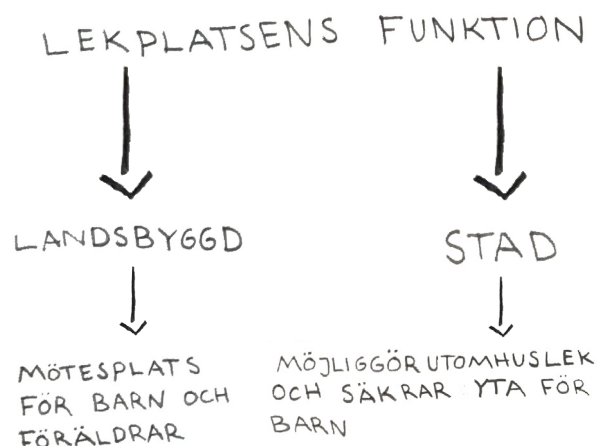
RESPEKT OCH TRYGGHET

Lekplatsens kulturella och sociala sammanhang

Lekplatsen är en offentlig plats i en social kontext. Hur används lekplatsen beroende på dess sociala och kulturella sammanhang? Besöker barnen lekplatsen själva eller i sällskap med vuxna? Vad finns det för social struktur i området och hur sipprar det ner i barnens lekar? osv

Lekplatsens har en funktion som mötesplats för barn och föräldrar. Vid glesbebyggelse blir funktionen som mötesplats av extra stor vikt. (Eva Norén-Björn, 2016). Ur mötesplats synpunkten kan det vara fördelaktigt med färre lekplatser i glesbebyggelse, åt andrasidan skulle det innebära en längre resväg till lekplatsen. När resvägen blir längre blir det viktigare att lekplatsen är ett attraktivt utflyktsmål vilket principen föruttsättningar för tid syftar till att besvara. (Eva Norén-Björn, 2016).

I stadsmiljö är det av stor vikt att gestalta naturens kvaliteter, princip medskapande, frihet, risktagande ect. Natur, men också gestaltning som kan avlasta naturen då de också innefattar naturens kvaliteter. I stadsmiljö är det höga markpriser och då blir barnens rätt till yta extra viktigt att bevaka.

Diskussion

Lekens stora användargrupp kan skapa konflikter i gestaltningen

En av de stora utmaningar som jag ser med lekplatsen är dess stora målgrupp. Målgruppen är barn men även till viss del också vuxna, det vill säga målgruppen är alla. Med en bred målgrupp uppkommer konflikter i behov, det blev tydligt i skapandet av gestaltningen av principerna. I abstrakta element kan vissa barn se oändliga lekmöjligheter medan andra barn blir handfallna av att det inte finns en tydlighet i hur man ska leka. Stora sandytor erbjuder mer lekmöjligheter än små sandlådor men är omöjliga att ta sig fram på för den rullstolsburne. Att allt ska vara för alla tror jag är ett omöjligt gestaltungs-grepp men att alla ska finna någon yta och lekredskap som passar deras behov tror jag är rimligt. För att det ska vara möjligt att gestalta en lekmiljö som riktar sig till alla behövs en tillräckligt stor yta för att innefatta olika ytor, rumslighet och lekredskap som passar olika personligheter och funktionsvariationer.

Lekplatser är arkitektur lik annan arkitektur

Under processens gång med detta arbete har det klarnat mer och mer att lekplatser är arkitektur likt all annan arkitektur. Den är plats specifik med sin sociala kontext och sina geografiska förutsättningar. Geografiska förutsättningar i form av den fysiska platsens förutsättningar, väder, topografi, natur, väderstreck, platsens skala, dess kringliggande bebyggelse och så vidare. Lekplatsen är en offentlig plats i en social kontext. Hur används lekplatsen beroende på dess social och kulturella sammanhang? Besöker barnen lekplatsen själva eller i sällskap med vuxna? Hur tydliga är exempelvis könsrollerna i området och hur sipprar det ner i leken? Osv.

Lekmiljön med den platta ytan med slumpvis utplacerade lekredskap kanske inte skiljer sig så mycket från den tomt där berg har sprängts bort för att skapa en platt yta där ett katalogbostadshus placeras. Kanske är det bara två exempel på kontextlös arkitektur.

Slutsats

Då det här är en kontextlös undersökning kan jag inte påstå att jag kunnat visa via gestaltning ett exempel på god lekmiljö, vilket var min ursprungliga tanke. Detta arbete som jag presenterar var tillhörjan tänkt som ett förarbete för att sedan välja ut en fysisk plats där jag skulle gestalta en lekmiljö. Jag har i stället valt att göra gestaltning i modeller i fyra principer för lekmiljöer som samspelar med barns fantasi, uppmuntrar tankefrihet, är tillgänglig för alla barn och inte styrande i sin användning.

Vad fyller arbetet för funktion?

Höja lekvärdet i den lekplats och lekredskap som gestaltas

Vid gestaltandet av lekplatser finns normer och regler att förhålla sig till för att skapa en säker lekplats, men det finns inte mycket vägledning att hålla sig i under gestaltungsarbetet för att säkerställa att lekplatsen får ett högt lekvärde. Lekvärde är något mer omätbart och svårångat. Jag vill med detta arbete konkretisera vad lekvärde är och hur det kan gestaltas med hopp om att det ska kunna användas som vägledning och inspiration vid gestaltande av en lekplats.

Principer som kan vägleda och metod kan inspirera

Principerna kan användas som checklista för att säkerställa att gestaltningen erbjuder en bredd av lekmöjligheter och på så sätt skapar en miljö där barn med olika behov i leken kan hitta en del av lekmiljön som skapar lekglädje för just det barnet.

Med metoden hoppas jag kan inspirera till att ta barnperspektivet på allvar i gestaltandet av ytor för barn. Antigen göra som i min metod

att använda sig av sitt eget barnperspektiv via minnet för att nå till barnets upplevelse eller på annat sätt. Jag hoppas även att detta arbete belyser vikten av barnperspektivet i gestaltandet av platser för barn. Att arbetet bidrar till att barnens behov tas tillvara på i framtidens arkitektur, ges inspiration till att ett gediget analysarbete görs. Kanske kan detta arbete ge inspiration och vägledning.

Bredda synen på lekelements gestaltning och gestalta dessa i samspel med miljön de ska verka i

En del av slutsatsen av detta arbete handlar om att lekplatser är arkitektur likt annan arkitektur. Ett hus är inte ett kontaktlöst objekt, beroende på vart det är placerat är vyerna från fönstret olika ect. Likaså är lekelement inte heller kontextlösa objekt. Jag hoppas väcka tankar hur lekelement kan gestaltas på en mer kontextbaserad sätt. Delvis eller helt och hållet genom en kontextbaserad gestaltning. Helt och hållet kontextbaserad gestaltning är genom att ett lekelementen gestaltas just för den platsen med plastens specifika förutsättningar som grund för gestaltningen.

Delvis exempelvis genom att se hur de förfabricerade lekelementen kan produceras på ett sätt så att de kan anpassas efter den specifika platsens förutsättningar. Exempelvis via moduler som kan sättas ihop på olika sätt. Att använda sig av gestaltungsprinciperna för att gestalta en modulsats som kan sättas ihop på olika sätt för att samspela med en fysisk kontext är ett exempel hur detta examensarbete skulle kunna resultera i ett mer praktiskt gestaltungsförslag. På det stora hela hoppas jag att detta examensarbete kan bidra till en utveckling där det sker ett kunskapslyft angående lekens vikt för individ och samhälle och att detta resulterar i att lekmiljöers status höjs och en större omsorg ges i gestaltandet av lekmiljöer.

Litteraturförteckning

Litteraturförteckning

Beckman, D. (2020). Lekmiljöer som uppskattas av barn – En observationsstudie i Uppsala. Hämtat från Sveriges Lantbruksuniversitet: https://stud.epsilon.slu.se/16287/3/beckman_d_201112.pdf

Beckman, M. (2018). örebro kommun. Hämtat från Lek på riktigt - Om att sluta bygga lekplatser: <https://www.orebro.se/download/18.5343a44a16a31b1864f2904/1557410812963/Lek%20p%C3%A5%20riktigt.pdf>

Bidö, S. (u.d.). DÄRFÖR ÄR DET VIKTIGT FÖR BARN ATT FÅ LEKA. Hämtat från Rädda Barnen: <https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/arbetar-med-barn/barn-och-lek/#:~:text=%E2%80%93%20Barns%20hela%20personlighet%20utvecklas%20i,leken%20hoppa%2C%20springa%20och%20kl%C3%A4ttra>

David Ottosson, L. J. (2019). LEK! Design för lek i staden. Hämtat från Digitala läromedel från NE: <https://docplayer.se/167078324-Lek-design-for-lek-i-staden.html>

Eva Norén-Björn, C. N. (2016). Plats för lek. Svensk Byggtjänst.

Fagerlind, S. (2019). Barn med funktionsvariation i förskolan. Hämtat från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1300872/FULLTEXT01.pdf>

Forster, M. (2013). Jag törs inte men gör det ändå: om barns välmående och självkänsla. Natur Kultur Akademisk.

Granberg, A. (2004). Småbarnslek - En livsnödvändighet. Liber.

Karolina Brandt, T. L. (2018). Lek på allvar-Bygglekplatsen i relation till barns lek, utveckling& säkerhet. Hämtat från Sveriges Lantbruksuniversitet: <https://docplayer.se/150040315-Lek-pa-allvar-bygglekplatsen-i-relation-till-barns-lek-utveckling-sakerhet.html>

Landskapsgruppen. (2012). RIKTLINJER FÖR TILLGÄNGLIGA LEKPLATSER. Hämtat från Göteborgs stad: https://2019-1.tekniskhandbok.goteborg.se/wp-content/uploads/ID_128_Tillgangliga-lekplatser_20121001.pdf

Magnusson, J. (2018). Så utvecklas barn av att leka. Hämtat från 1177 Region Stockholm: <https://www.1177.se/Stockholm/barn--gravid/sa-vaxer-och-utvecklas-barn/lek-och-sagor/sa-utvecklas-barn-av-att-leka/>

Nylander, O. (1999). Bostaden som arkitektur. Chalmers.

Olofsson, B. K. (1996, utgivningsår 2013). De små mästarna. Om den fria lekens pedagogik. Liber.

Olofsson, B. K. (2017). Den fria lekens pedagogik : teori och praktik om fantasileken. liber. Hämtat från <https://www.adlibris.com/se/bok/den-fria-lekens-pedagogik-teori-och-praktik-om-fantasileken-9789147122394>

Prellwitz, M. (2019). Influence of environmental factors on play for children with disabilities - an overview. Assistive Technology.

Trygghetens betydelse i förskolan - Innebörden av begreppet trygghet. (2014). Hämtat från Högskolan Gävle: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:774035/FULLTEXT01.pdf>

UNICEF. (1989). Hämtat från BARNKONVENTIONEN: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#hela-texten>